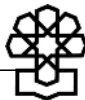

سیاست تقنینی جمهوری اسلامی
ایران در رابطه با حبس‌زدایی در
قانون جدید مجازات اسلامی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۱.....	مقدمه
۲.....	بحران سیاست کیفری
۳.....	جایگاه زندان در سیاست کیفری جمهوری اسلامی ایران
۵.....	مجازات‌های جایگزین زندان در قانون جدید مجازات اسلامی
۱۳.....	نتیجه‌گیری
۱۴.....	منابع و مآخذ

سیاست تقنینی جمهوری اسلامی ایران در رابطه با حبس‌زدایی در قانون جدید مجازات اسلامی

چکیده

قانون مجازات اسلامی جدید، با پیش‌بینی نهادهای متعددی، سیاست حبس‌زدایی را مورد توجه قرار داده است. این سیاست در آینده می‌تواند موجب کاهش جمعیت کیفری و پیامدهای انسانی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی ناشی از آن گردد. در این مقاله تلاش می‌شود تا سیاست تقنینی جمهوری اسلامی ایران در رابطه با حبس‌زدایی در قانون مجازات اسلامی جدید مورد بررسی قرار گیرد.

مقدمه

همزمان با شکل‌گیری و پیدایش اشکال نوین جرائم که پیچیده و متفاوت از گذشته می‌باشند، واکنش‌های اجتماعی به رفتارهای مجرمانه نیز برای مقابله با تهدیدهای این طیف از جرائم علیه امنیت جامعه، تحولات قابل توجهی را پشت سر گذارده است. در میان طیف گسترده واکنش‌های اجتماعی به جرائم، مجازات زندان را می‌توان همچنان به‌عنوان مهمترین شکل واکنش اجتماعی و نمونه بارز کیفرهای اصلاح‌کننده برشمرد تا آن جایی که حتی امروز یعنی در هزاره سوم نیز در اذهان بسیاری نیز عدالت کیفری، معادل با زندان تلقی می‌شود.

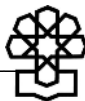
وضعیت زندان در گذرگاه زمان و با انتقادهایی که به آن وارد شد متحول گردید و به مرور زمان از مکانی برای دور نگاه داشتن و ناتوان‌سازی مجرمین بالفطره و خطرناک به جایگاهی برای اصلاح و تربیت مجرمین تبدیل گردید. با این تحول در حقیقت اصلاح و بازاجتماعی کردن مجرمین برای بازگشت به جامعه به‌عنوان کارکرد اصلی زندان مورد توجه قرار گرفت و برنامه‌های متعددی برای اصلاح مجرمین و ارتقای وضعیت زندان‌ها - متأثر از دیدگاه‌های مکاتب فکری - مطرح شد. اما مطالعات جرم‌شناختی و واقعیات تردیدناپذیر نشان می‌دهد که زندان نه تنها نتوانسته نقش مؤثری در بازپذیری اجتماعی مجرمان و پیشگیری از تکرار جرم ایفا کند، بلکه در وضعیت کاملاً متفاوت، به مدرسه جرم تبدیل گشته است.

بحران سیاست کیفری

سیاست کیفری در هزاره سوم با بحران در رابطه با زندان‌ها و تورم کیفری مواجه است که می‌توان آن را ناشی از وجود دو پدیده دانست:

۱. جرم‌انگاری افراطی مجازات حبس که موجب تورم کیفری و افزایش جمعیت زندان‌ها می‌گردد. وضعیتی که هزینه‌های انسانی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و در سطح وسیع‌تر هزینه‌های کلان سیاسی را به جامعه تحمیل می‌کند و نه تنها زندانی، بلکه آحاد جامعه را به‌طور غیرمستقیم متأثر می‌سازد.

۲. زندان در رسیدن به اهدافی که در ایجاد آن متصور بود، ناکام مانده و درحال حاضر کارکردهای اصلاحی و اجتماع‌پذیر سازی آن با شکست مواجه شده است.

عدم موفقیت زندان در پیشگیری از جرم و تکرار جرم، تأثیرگذاری زندان بر ذهن، روان، عواطف و احساسات زندانیان، آسیب‌رسانی مجازات حبس به خانواده و اطرافیان زندانی، هزینه‌های اقتصادی فراوان نگهداری و ارتقای زندان‌ها، پیامدهای مهم و قابل توجه و دلایلی روشن بر شکست زندان در رسیدن به اهداف آن است. برای خروج از این بحران دولت‌ها باید؛ اولاً جرم‌زدایی و تحدید مداخله‌های کیفری و ثانیاً بازنگری در نظریه مجازات‌ها به‌ویژه زندان را در سیاست جنایی تقنینی خود مورد توجه قرار دهند.

جایگاه زندان در سیاست کیفری جمهوری اسلامی ایران

زندان همچنان مجازات اصلی و گریزناپذیر در سیاست کیفری جمهوری اسلامی ایران است. تأثیرپذیری سیاست کیفری جمهوری اسلامی ایران از فلسفه مجازات‌ها در غرب مدرن و شیفتگی و تبعیت سیاستگذاران حقوق کیفری از حقوق کیفری مدرن موجب گردید تا نهاد زندان که در نظام حقوق کیفری اسلام و شرع مقدس به‌طور بسیار محدودی وجود دارد^۱ به‌عنوان مجازات اصلی و جدایی‌ناپذیر از هر جرم‌انگاری، پیش‌بینی گردد. امروز نهاد زندان و تورم جمعیت کیفری به چالش بسیار مهمی برای سیاست کیفری، تبدیل شده و هزینه‌های سنگینی را به جامعه و نظام

۱. آیت‌الله هاشمی شاهرودی: «زندان در اصول و مبانی فقه اسلامی جایی ندارد مگر برای مجرمان خطرناک». آیت‌الله وحید خراسانی: «فقهی که به مَحْ فقاقت رسیده، می‌داند حبس در چه مواردی است و چقدر امر حبس شدید است و اساس دین بر حریت بشر است و حبس و زندانی کردن او و حرمان او از جامعه و از خانواده در چه حد از شدت است و موارد حبس در شریعت در چه مواردی و با چه دقتی مطرح شده است».

عدالت کیفری تحمیل کرده است.^۱ برای خروج از این چالش می‌توان در دو زمینه اقداماتی را انجام داد:

۱. اداره علمی زندان، اصلاح کاستی‌های زندان و فراهم کردن الزامات اصلاح و درمان

از جمله ساخت‌وساز زندان‌های جدید با امکانات لازم و تجهیزات پیشرفته، تربیت مددکاران و استفاده از ظرفیت‌های نیروی انسانی متخصص در اداره زندان، اختصاص بودجه بیشتر برای اداره زندان‌ها.

۲. اقدام‌های جایگزین زندان یا مجازات‌های اجتماعی

این طیف از اقدامات می‌توانند ضمن برآورده کردن اهداف عدالت کیفری هزینه‌های مادی و معنوی اجرای مجازات زندان را نیز کاهش دهند. در این دیدگاه زندان به مثابه آخرین حربه نگرسته می‌شود و توسل به آن متوقف بر ناکارایی یا دسترس نبودن دیگر شیوه‌های واکنش اجتماعی است.

۱. محمدباقر ذوالقدر معاون اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه با بیان افزایش جمعیت مجرمین، از وضعیت زندان‌ها ابراز نگرانی کرده و گفته است: «کف‌خوابی، خوابیدن دو یا سه نفر بر روی یک تخت، خوابیدن نوبتی، خواب در راهروها و خواب در پاکردهای پله‌ها امری طبیعی در زندان‌های کشور است» (۲۳ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۰، سایت خبری تحلیلی فرارو).

مجازات‌های جایگزین زندان در قانون جدید مجازات اسلامی

بررسی‌های علمی و مطالعات جرم‌شناختی نشان می‌دهد که مجرمین ناتوان از همگرایی با هنجارهای جامعه هستند، بنابراین یکی از اهداف مجازات‌های اجتماعی کمک به سازگار شدن و جامعه‌پذیر شدن مجرمین به منظور ادغام اجتماعی و همنوایی با ارزش‌های جامعه‌ی است. این هدف از رهگذر الزام مجرمین به شرکت در برنامه‌هایی که فرصت‌ها و مهارت‌های معقول را توسعه می‌دهند و امکان استفاده از این مهارت‌ها و اصلاح و توسعه آنها در متن اجتماع را فراهم می‌کنند صورت می‌گیرد. همچنین بر نقش جامعه در ارائه فرصت‌ها و خدمات لازم تأکید می‌شود. جامعه باید برای تمامی شهروندان خود فرصت‌های شغلی، تفریحی و آموزشی را توسعه دهد.

سیاست کیفری قانونگذار که در قانون جدید مجازات اسلامی مورد توجه قرار گرفته، حبس‌زدایی و استفاده از مجازات‌های جایگزین حبس یا مجازات‌های اجتماعی است. در این رویکرد هدف آن است که بدون اعمال مجازات حبس، مجرمین را تحت نظر گرفت و رفتارهای آنها را به نفع منافع جامعه و ارتقای امنیت و توسعه فرهنگی - اجتماعی تغییر داد.

این طیف از اقدامات و تدابیر به مجرمان امکان و فرصت می‌دهد تا با حضور در جامعه در برنامه‌هایی که برای یکپارچگی آنان در جامعه طرح‌ریزی شده‌اند شرکت کنند. تخفیف مجازات، تعویق صدور حکم، تعلیق اجرای مجازات، نظام نیمه آزادی، نظام آزادی مشروط، مجازات‌های جایگزین حبس، سیاست‌هایی هستند که با دو هدف حمایت از جامعه و یکپارچگی و ادغام مجرم در جامعه طراحی و مقرر شده‌اند:

۱. تخفیف مجازات

تخفیف مجازات در صورت وجود جهات تخفیف، یکی از راهکارهای پیش‌بینی شده در قانون جدید مجازات اسلامی برای کاهش مجازات حبس و یا تبدیل آن به مجازاتی مناسب‌تر به حال مجرم است. قانونگذار در این قانون در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف، کاهش مجازات حبس به میزان یک یا دو درجه، را پیش‌بینی کرده است.^۱ همچنین دادگاه می‌تواند در رابطه با جرائم تعزیری درجه ۷ و ۸ یعنی حبس‌های کوتاه‌مدت ۹۱ روز تا ۶ ماه و یا حبس تا سه ماه در صورتی که مجرم را بدون اجرای مجازات اصلاح‌پذیر شناسایی کند، حکم به معافیت از کیفر صادر کند.^۲

۲. تعویق صدور حکم

براساس قانون جدید مجازات اسلامی وضعیت فردی، خانوادگی و اجتماعی و سوابق و اوضاع و احوالی که موجب ارتکاب جرم شده می‌تواند موجب تعویق

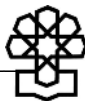
۱. ماده (۳۶)

در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف دادگاه می‌تواند مجازات تعزیری را به شرح ذیل تقلیل داده یا تبدیل کند:

۱. حبس به میزان یک یا دو درجه،
۲. مصادره اموال به جزای نقدی درجه یک تا چهار،
۳. انفصال دائم به انفصال موقت به میزان پنج تا پانزده سال،
۴. سایر مجازات‌های تعزیری به میزان یک یا دو درجه از همان نوع یا انواع دیگر.

۲. ماده (۳۸)

در جرائم تعزیری درجه هفت و هشت، در صورت احراز جهات تخفیف چنانچه دادگاه پس از احراز مجرمیت تشخیص دهد که با عدم اجرای مجازات نیز مرتکب، اصلاح می‌شود در صورت فقدان سابقه کیفری مؤثر و گذشت شاکی و جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران آن، می‌تواند حکم به معافیت از کیفر صادر کند.

صدور حکم به مدت ۶ ماه تا ۲ سال گردد.^۱ تعویق صدور حکم جایگزینی مناسب برای حبس است که مانع از تورم کیفری ناشی از صدور حکم حبس می‌گردد و آسیب‌های ناشی از حبس که می‌تواند بنیان‌های زندگی بزهکار و خانواده وی را متزلزل کند را در سطح قابل توجهی کاهش می‌دهد.

در تعویق مراقبتی دادگاه صادرکننده قرار می‌تواند با توجه به جرم ارتكابی و خصوصیات مرتکب و شرایط زندگی، او را به گذراندن دوره یا دوره‌های خاص آموزش و یادگیری مهارت‌های اساسی زندگی یا شرکت در دوره‌های تربیتی، اخلاقی، مذهبی، تحصیلی یا ورزشی الزام نماید به‌نحوی که در زندگی وی یا خانواده‌اش اختلال اساسی و عمده ایجاد نکند.^۲ انجام هریک از این دستورات

۱. ماده (۳۹)

در جرائم موجب تعزیر درجه ۶ تا ۸ دادگاه می‌تواند پس از احراز مجرمیت متهم با ملاحظه وضعیت فردی، خانوادگی و اجتماعی و سوابق و اوضاع و احوالی که موجب ارتكاب جرم گردیده در صورت وجود شرایط زیر صدور حکم را به مدت ۶ ماه تا دو سال به تعویق اندازد:

۱. وجود جهات تخفیف،
۲. پیش‌بینی اصلاح مرتکب،
۳. جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران،
۴. فقدان سابقه کیفری مؤثر.

۲. ماده (۴۲)

در تعویق مراقبتی دادگاه صادرکننده قرار می‌تواند مرتکب را با توجه به جرم ارتكابی و خصوصیات مرتکب و شرایط زندگی او به‌نحوی که در زندگی محکوم یا خانواده‌اش اختلال اساسی و عمده ایجاد نکند به اجرای یک یا چند مورد از دستورات زیر در مدت تعویق، ملزم نماید:

۱. حرفه‌آموزی یا اشتغال به حرفه‌ای خاص،
۲. اقامت یا عدم اقامت در مکان معین،
۳. درمان بیماری یا ترک اعتیاد،

می‌تواند فرصت‌های مناسبی برای بازگشت مجرمین به جامعه و جامعه‌پذیری مجدد ایشان فراهم آورد.

در صورتی‌که فرد در مدت تعویق مرتکب جرم گردد دادگاه قرار تعویق را لغو و حکم محکومیت صادر خواهد کرد.^۱ دادگاه همچنین پس از گذشت مدت تعویق و با ارزیابی وضعیت مجرم حسب مورد به تعیین کیفر یا صدور حکم معافیت از کیفر اقدام می‌کند.^۲

۳. تعلیق اجرای مجازات

تعلیق اجرای مجازات به این معناست که حکمی که قاضی صادر می‌کند در مواردی اجرا نمی‌شود. به‌نظر برخی از حقوقدانان گاهی تهدید به اجرای مجازات تأثیری

۴. پرداخت نفقه افراد واجب‌النفقه،

۵. خودداری از تصدی کلیه یا برخی از وسایل نقلیه موتوری،

۶. خودداری از فعالیت حرفه‌ای مرتبط با جرم ارتكابی یا استفاده از وسایل مؤثر در آن،

۷. خودداری از ارتباط و معاشرت با شرکا یا معاونین جرم یا دیگر اشخاص از قبیل بزه‌دیده به تشخیص دادگاه،

۸. گذراندن دوره یا دوره‌های خاص آموزش و یادگیری مهارت‌های اساسی زندگی یا شرکت در دوره‌های

تربیتی، اخلاقی، مذهبی، تحصیلی یا ورزشی.

۱. ماده (۴۳)

در مدت تعویق، در صورت ارتكاب جرم موجب حد، قصاص، دیه یا تعزیر تا درجه هفت، دادگاه نسبت به لغو قرار تعویق اقدام و حکم محکومیت صادر خواهد کرد. همچنین در صورت عدم اجرای دستورات دادگاه قاضی می‌تواند برای یکبار تا نصف مدت مقرر در قرار، به مدت تعویق افزوده یا نسبت به صدور حکم محکومیت اقدام کند.

۲. ماده (۴۴)

پس از گذشت مدت تعویق با توجه به میزان پایبندی مرتکب به اجرای دستورات دادگاه، گزارش‌های مددکار اجتماعی و نیز ملاحظه وضعیت مرتکب، دادگاه حسب مورد نسبت به تعیین کیفر یا صدور حکم معافیت از کیفر اقدام می‌کند.

بیشتر از اجرای خود مجازات بر محکوم علیه دارد و در پیشگیری از ارتکاب جرم در آینده مؤثر است. در واقع تعلیق به معنای اختیار قاضی در معلق کردن اجرای مجازات تعیین شده در برخی از شرایط می باشد. این نوع از مجازات جایگزین حبس فرصت دادن به فرد بزهکار برای اثبات این موضوع است که حضور اجتماعی او برای جامعه خطر و زیان ندارد.

رویکرد تعلیق اجرای مجازات در قانون جدید مجازات اسلامی مورد توجه قانونگذار قرار گرفته و قاضی می تواند در جرائم تعزیری که حبس تا دو سال برای آنها پیش بینی شده مجازات حبس را برای یک تا پنج سال معلق نماید.^۱ صدور حکم تعلیق اجرای مجازات در جرائم علیه امنیت، جرائم قاچاق، جرائم سازمان یافته، جرائم

۱. ماده (۴۵)

در جرائم تعزیری درجه ۶ تا ۸ دادگاه می تواند در صورت وجود شرایط مقرر برای تعویق صدور حکم، اجرای تمام یا قسمتی از مجازات را از یک تا پنج سال معلق نماید. دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری نیز پس از اجرای یک سوم مجازات می تواند از دادگاه صادرکننده حکم قطعی، تقاضای تعلیق نماید. همچنین محکوم می تواند پس از تحمل یک سوم مجازات، در صورت دارا بودن شرایط قانونی، از طریق دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری تقاضای تعلیق نماید.

ماده (۴۶)

صدور حکم و اجرای مجازات در مورد جرائم زیر و شروع به آنها قابل تعویق و تعلیق نیست:

۱. جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی، خرابکاری در تأسیسات آب، برق، گاز، نفت و مخابرات،
۲. جرائم سازمان یافته، سرقت مسلحانه یا مقرون به آزار، آدم ربایی و اسیدپاشی،
۳. قدرت نمایی و ایجاد مزاحمت با چاقو یا هر نوع اسلحه دیگر، جرائم علیه عفت عمومی، تشکیل یا اداره کردن مراکز فساد و فحشا،
۴. قاچاق عمده مواد مخدر یا روان گردان، مشروبات الکلی و سلاح و مهمات و قاچاق انسان،
۵. تعزیر بدل از قصاص نفس، معاونت در قتل عمدی و محاربه و افساد فی الارض،
۶. جرائم اقتصادی مشروط بر اینکه میزان موضوع جرم بیش از یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال باشد.

اقتصادی و در برخی دیگر از جرائم مهم امکانپذیر نمی‌باشد.

۴. نظام نیمه‌آزادی

نظام نیمه‌آزادی شیوه‌ای مناسب برای ارتقای مهارت‌های حرفه‌ای و تمهید اقداماتی برای تعلیم و آموزش و فعالیت‌های حرفه‌ای است. در این نمونه از جایگزین‌های حبس افراد مهارت‌های لازم برای حضور تأثیرگذار در اجتماع را فرا می‌گیرند و برای ورود به جامعه و شروع مجدد زندگی اجتماعی که پیش از این توانایی ادغام در هنجارهای آن را نداشته‌اند مهیا می‌گردند.^۱

۵. نظام آزادی مشروط

نظام آزادی مشروط اصلی‌ترین و مهمترین نمونه سنتی جایگزین‌های حبس به‌شمار می‌آید. آزادی مشروط در رابطه با محکومان به حبسی معنا پیدا می‌کند که

۱. ماده (۵۵)

نظام نیمه‌آزادی، شیوه‌ای است که براساس آن محکوم می‌تواند در زمان اجرای حکم حبس، فعالیت‌های حرفه‌ای، آموزشی، حرفه‌آموزی، درمانی و نظایر اینها را در خارج از زندان انجام دهد. اجرای این فعالیت‌ها زیر نظر مراکز نیمه‌آزادی است که در سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی تأسیس می‌شود.

ماده (۵۶)

در حبس‌های تعزیری درجه پنج تا هفت دادگاه صادرکننده حکم قطعی می‌تواند مشروط به گذشت شاکی و سپردن تأمین مناسب و تعهد به انجام یک فعالیت شغلی، حرفه‌ای، آموزشی، حرفه‌آموزی، مشارکت در تداوم زندگی خانوادگی یا درمان اعتیاد یا بیماری که در فرآیند اصلاح یا جبران خسارت وارد بر بزه‌دیده مؤثر است، محکوم را با رضایت وی، تحت نظام نیمه‌آزادی قرار دهد. همچنین محکوم می‌تواند در طول دوره تحمل مجازات در صورت دارا بودن شرایط قانونی، صدور حکم نیمه‌آزادی را تقاضا نماید و دادگاه موظف به رسیدگی خواهد بود.

در حین تحمل مجازات مستمراً از خود حسن اخلاق و رفتار نشان داده‌اند و وضعیت فعلی ایشان نشان می‌دهد که در صورت آزادی آسیمی برای جامعه ندارند. چنین افرادی می‌توانند پس از تحمل یک‌سوم مدت مجازات به‌طور مشروط آزاد شوند.^۱

۶. مجازات‌های جایگزین حبس (مجازات‌های اجتماعی)

مجازات‌های جایگزین حبس در حقیقت مجازات‌های اجتماعی هستند که می‌توانند با ایجاد توسعه احساس مسئولیت، تعلق، باور، تعهد و وابستگی اجتماعی در مجرم وی را برای بازگشت به اجتماع مهیا سازند و ارزش‌های اجتماعی را در وجود وی نهادینه سازند.

کاهش جمعیت زندان‌ها و همچنین کاهش هزینه‌های انسانی و مادی اداره زندان از دستاوردهای مجازات‌های جایگزین با سبقه اجتماعی برای جامعه می‌باشند. اعمال این طیف از مجازات‌ها به معنای تحول مبنایی در این نگاه است که تمامی مجرمین حالت خطرناک دارند و باید از جامعه دور نگه داشته شوند.

درحالی که وقوع بسیاری از جرائم به سبب ناتوانی جامعه و نهادهایی است

۱. ماده (۵۷)

در مورد محکومیت به حبس تعزیری، دادگاه صادرکننده حکم می‌تواند در مورد محکومان به حبس بیش از ده سال پس از تحمل نصف و در سایر موارد پس از تحمل یک‌سوم مدت مجازات به پیشنهاد دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری با رعایت شرایط زیر حکم به آزادی مشروط صادر کند:

۱. محکوم در مدت اجرای مجازات مستمراً از خود حسن اخلاق و رفتار نشان داده باشد،

۲. حالات و رفتار محکوم نشان دهد که پس از آزادی دیگر مرتکب جرم نخواهد شد،

۳. به تشخیص دادگاه تا آنجا که استطاعت دارد ضرر و زیان مورد حکم یا مورد موافقت مدعی خصوصی

را بپردازد یا قراری برای پرداخت آن ترتیب دهد.

۴. محکوم سابقاً از آزادی مشروط استفاده نکرده باشد.

که وظیفه اجتماعی کردن و مهیا کردن فرد برای ورود به ساحت اجتماع را برعهده داشته‌اند. این مجازات‌ها در واقع فرصت‌های اجتماعی شدن و جامعه‌پذیری را برای مجرمین که همان افراد و شهروندان جامعه هستند، فراهم می‌آورند.

دوره مراقبت، خدمات عمومی رایگان، جزای نقدی، جزای نقدی روزانه و محرومیت از حقوق اجتماعی مجازات‌های جایگزین حبس در قانون مجازات اسلامی هستند که با ملاحظه نوع جرم و کیفیت ارتکاب آن، آثار ناشی از جرم، سن، مهارت، وضعیت، شخصیت و سابقه مجرم، وضعیت بزه‌دیده و سایر اوضاع و احوال در صورت گذشت شاکی و وجود جهات تخفیف تعیین و اجرا می‌شوند.^۱

دادگاه در تمامی جرائم غیر عمدی که مجازات آنها کمتر از دو سال حبس باشد^۲ و در جرائم عمدی با حداکثر سه ماه حبس^۳ مرتکب را به مجازات‌های جایگزین حبس محکوم می‌کند. همچنین در جرائم عمدی با حداکثر ۹۱ روز تا ۶ ماه و بیش از تر از ۶ ماه تا یک سال نیز در صورت احراز فقدان سابقه محکومیت قطعی حکم به

۱. ماده (۶۳)

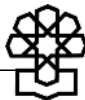
مجازات‌های جایگزین حبس عبارت است از دوره مراقبت، خدمات عمومی رایگان، جزای نقدی، جزای نقدی روزانه و محرومیت از حقوق اجتماعی که با ملاحظه نوع جرم و کیفیت ارتکاب آن، آثار ناشی از جرم، سن، مهارت، وضعیت، شخصیت و سابقه مجرم، وضعیت بزه‌دیده و سایر اوضاع و احوال در صورت گذشت شاکی و وجود جهات تخفیف تعیین و اجرا می‌شود.

۲. ماده (۶۷)

مرتکبین جرائم غیر عمدی به مجازات جایگزین حبس محکوم می‌گردند. مگر اینکه مجازات قانونی جرم ارتكابی بیش از دو سال حبس باشد که در این صورت حکم به مجازات جایگزین حبس اختیاری است.

۳. ماده (۶۴)

مرتکبین جرائم عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها سه ماه حبس است به جای حبس به مجازات جایگزین حبس محکوم می‌گردند.

مجازات‌های جایگزین داده می‌شود.^۱ حکم به مجازات‌های جایگزین حبس در جرائم غیرعمدی که مجازات آنها بیش از دو سال حبس است اختیاری است و در مورد جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی حکم به این طیف از مجازات‌ها ممنوع است.^۲

نتیجه‌گیری

سیاست تقنینی جمهوری اسلامی ایران در قانون جدید مجازات اسلامی متوجه حبس‌زدایی از جرائم به‌ویژه جرائم با مجازات‌های حبس کوتاه‌مدت و کاهش هزینه‌های انسانی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی تورم کیفری و افزایش جمعیت زندان‌های کشور است. برای اجرایی شدن و تحقق این سیاست، تمامی

۱. ماده (۶۵)

مرتکبین جرائم عمدی که حداکثر مجازات قانونی آنها ۹۱ روز تا ۶ ماه حبس است به‌جای حبس به مجازات جایگزین حبس محکوم می‌گردند مگر اینکه به دلیل ارتکاب جرم عمدی به‌شرح زیر دارای سابقه محکومیت کیفری باشند و از اجرای آن پنج سال نگذشته باشد:

۱. دارای بیش از یک فقره سابقه محکومیت قطعی به حبس تا ۶ ماه یا جزای نقدی تا ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا شلاق تعزیری باشد؛

۲. دارای یک فقره سابقه محکومیت قطعی به حبس بیش از ۶ ماه یا حد یا قصاص یا پرداخت بیش از یک‌پنجم دیه باشد.

ماده (۶۶)

دادگاه می‌تواند مرتکبین جرائم عمدی را که حداکثر مجازات قانونی آنها بیش از ۶ ماه تا یک سال حبس است به مجازات جایگزین حبس محکوم کند، مگر اینکه شرایط ماده قبل موجود باشد که در این‌صورت اعمال مجازات‌های جایگزین حبس ممنوع است.

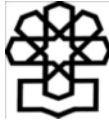
۲. ماده (۷۰)

اعمال مجازات‌های جایگزین حبس در مورد جرائم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور ممنوع است.

دستگاه‌های اجرایی باید مشارکت فعال و مؤثر داشته باشند تا اعمال مجازات‌های اجتماعی با استفاده از تمامی ظرفیت‌های تقنینی، قضایی و اجرای حاکمیت تحقق پیدا کند. مجلس شورای اسلامی با تصویب این قانون ریل‌گذاری مناسبی برای حرکت نظام عدالت کیفری به سمت حبس‌زدایی انجام داده و باید با حمایت‌های گسترده از دستگاه قضایی و تصویب بودجه لازم برای تحقق چنین دستاوردی تأثیرگذاری خود را بیشتر کند.

منابع و مأخذ

۱. قانون جدید مجازات اسلامی ابلاغی ریاست محترم مجلس شورای اسلامی.
۲. آشوری، محمد. جایگزین‌های زندان یا مجازات‌های بینابین، تهران، نشر گرایش، ۱۳۸۵.

شماره مسلسل: ۱۲۹۷۷

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: سیاست تقنینی جمهوری اسلامی ایران در رابطه با حبس‌زدایی در قانون جدید مجازات اسلامی

نام دفتر: مطالعات حقوقی (گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی)

تهیه و تدوین: شهید شاطری‌پور اصفهانی

ناظر علمی: حجت‌الاسلام والمسلمین جلیل محبی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. سیاست تقنینی
۲. حبس‌زدایی
۳. قانون مجازات اسلامی جدید
۴. مجازات‌های اجتماعی
۵. جایگزین‌های حبس
۶. تورم کیفری

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۲/۲۸